Ladislav Bognar

GLAZBA

Osijek 2020.

Obiteljska tradicija

Glazba je druga moja velika ljubav i njoj sam posvetio veliki dio svojih aktivnosti. Za razliku od slikanja koje je više individualna aktivnost, glazba je za mene uvijek bila vrlo živa društvena aktivnost, bilo da sam se bavio različitim oblicima zajedničkog muziciranja, bilo da je ona bila dio mojih nastavnih aktivnosti.

Treba reći da se u našoj obitelji tata bavio glazbom. Koliko znam svirao je razne instrumente, ali najviše je bio angažiran u tamburaškom sastavu (na slici). U Brodu je u to vrijeme bio jedan gospodin Bradić (o kojem je tata govorio s velikim poštovanjem). On je njih učio svirati i to po notama. Kod tate su ostale ukoričene debele kajdanke u kojima su pojedine skladbe raspisane po dioniccama. Mislim da je to pisao Bradić jer se vidi da taj koji piše je vrlo vješt u tome i sve je isti rukopis. Oni su tada tambure nazivali nešto drugačije nego danas: Prim 1, Prim 2, Basprim 1, Basprim 2, Beglajt, Čelo i Bas.

Pretpostavljam da je aranžmane za njihovo sviranje pisao Bradić, a tada su se svirale popularne melodije iz većih glazbenih djela, razni marševi, valceri, polke. Evo nekih naslova koje čitam iz ove kajdanke: Radetski marš, Nizamski rastanak, Zbor Derviša, Dunavski valovi, kao i popularni šlageri tog doba kao npr. Kukavica. Kad se pred rat njihov sastav raspao note su ostale kod mog tate, a tambure kod njhovog primaša. Na slici je njihov sastav, a moj tata je dolje lijevo.

Instrumenti

Budući da je vidio da me zanima glazba tata je zamolio mog bratića Jožiku da mi u Zagrebu kupi mandolinu i školu za mandolinu što je on i učinio. Ja sam tu školu prošao pažljivo i u relativno kratkom vremenu sam ovladao sviranjem na mandolini (dolje na slici ju svira moj najmlađi bratić Bracika). Mene je ipak zanimalo što je s instrumentima tatinog sastava pa sam otišao kod njihovog primaša i on mi je rekao da je to na tavanu, mnogo toga se rasušilo, zahrđale prečke. On mi je rekao da mogu sve odnijeti osim prime koju je on uzeo za sebe, što je u redu.

Kad smo mi to donijeli, a moralo nas je ići više da bi mogli donijeti, bila je dilema da li to pokušati spasiti ili baciti u drva. Kako je moj tata imao radionicu i sav alat koji je potreban za lijepljenje ovih instrumenata ja sam odlučio da ću pokušati pa što ispadne. Ispalo je kako je jedino moglo, ali sad smo mi imali mogućnosti da zajedno muziciramo. Većina nas bratića i sestrični je išlo u Učiteljsku školu i tamo smo učili svirati tambure. Ja sam raspisao dionice, a Jožika budući da se bavio fotografijom je snimio ovu sliku.

Josip Nađ

U Učiteljskoj školi u Brodu je tada nastavnik glazbe bio Josip Nađ, veliki entuzijast i zaljubljenik u tamburašku glazbu, koji je tu svoju zaljubljenost prenosio i na nas njegove učenike. Ja sam svirao u njegovom orkestru Učiteljske škole stojeće čelo, a u TO „Đuro Đaković“ drugi barč. Moj bratić Miroslav svirao je prvi brač. U to vrijeme u Brodu baš nije bio velki interes za tamburašku glazbu. Sjećam se koncerta u Domu JNA na koje je Nađ pozvao i Julija Njikoša, a ovaj poveo prvog bračistu svog orkestra Jašu Lakatoša i poznatu pjevačicu Gitu Šerman Kopljar. Iako smo čekali gotovo sat s početkom, nadajući se da će doći više publike, na kraju smo svirali pred polupraznom dvoranom.

Mene je zanimalo ne samo sviranje na tamburama, što sam relativno lako savladao, nego partitura, što svira koja dionica. Naime to orkestralno sviranje je pomalo čudno jer svaka dionica svira drugu melodiju, a sve zajedno lijepo zvuči. Ubrzo sam saznao da je tajna u harmoniji. Rado sam dolazio u kuću kod Josipa Nađa kako bi s njim razgovarao o svim ovim pitanjima. Kad bih došao on je prvo izvadio dvije tambure i note i zamolio me da malo zajednički sviramo. Što se tiče harmonije rekao mi je da on o tome baš ne zna dovoljno (tih godina studirao je u Sarajevu), ali dao mi je sve što je imao od literature. Budući da je on imao relativno bogatu zbirku tamburaške literature ja bih ga svako ljeto zamolio da mi posudi nekoliko partitura kako bi ih preko ljetnih praznika prepisao. Ja i danas imam dva debela fascikla originalnih tamburaških skladbi. Kad je 1959. iznenada otišao u Zagreb ja sam okupio zainteresirane iz mog razreda i drugih koji su to željeli i osnovali smo orkestar kojeg sam vodio jer sam u to vrijeme već ovladao pisanjem aranžmana za orkestar, a imao sam i relativnu bogatu zbirku skladbi koje sam prepisao od Nađa.

Na žalost Josip Nađ je umro rano u 51. godini, ali ono što je učinio u Brodu i okolici za popularizaciju tamburaške glazbe bilo je vrlo dragocjeno i osjeća se do današnjih dana.

Partiture

Prepisivanje partitura tamburaške glazbe za mene je imalo cilj da si stvorim određen fundus kvalitetne tamburaške literature, ali i da proučim orkestralne partiture. Da vidim kako kompozitor tretira pojedine dionice i njihove specifičnosti, te razne druge elemente glazbenog izražavanja kao što su harmonija, dinamika, tempo, eventualne izmjene tonaliteta ili tzv. modulacije. Ovdje donosim jednu pjesmu Josipa Andrića „Pivala bih pivala“ koju sam također prepisao od Nađa. Koristeći NWC kompjutorski program partitura se eto danas može čuti, a i vidjeti.

Na partituri je u prvom redu (crtovlju) melodija koju izvodi glas pjevačice. Ispod toga je osam crtovlja u kojima su melodije koje svaku svira drugi instrument, a da bi to skladno zvučalo u svakom taktu moraju biti harmonijski usklađeni. Tako u drugom taktu bugarija svira akord D7 pa G-dur i sad ostali instrumenti u tom taktu sviraju po neki ton koji pripada tim akordima. Ako sad pratimo izvođenje cijele partiture može se vidjeti kako Andrić naizmjenično koristi dur i mol tonalitete, te kako mijenja tempa od početnog moderata u dur ljestvici prelazi u andante u molu pa čak i u lento, a kad dođe međuigra to je potpuno nova melodija u tempu allegretto. Isto tako se mijenja i dinamika od piana u početku preko mezzofortea u molu koji završava s forte, a cijela međuigra je u forteu koji čak završava fortissimo. Sve ovo čini ovu

pjesmu vrlo dinamičnom i glazbeno zanimljivom, a što se tiče ljepote to je već stvar ukusa. Meni se sviđa. Uostalom poslušajmo.

https://vimeo.com/461414551

Na bunaru

Jedna od kompozicija koju smo svirali s Nađom, a ja ju imam u partituri koju sam prepisao od njega, je „Na bunaru“ od Josipa Andrića. Ja sam ju kasnije svirao sa svojim orkestrom u Požegi i uvijek sam u njoj osjetio neku trajnu ljepotu.

Inspiriran poznatom slavonskom melodijom „Škripi đeram“ Andrić je napisao skladbu u kojoj se redaju lijepi napjevi raspjevane ravnice široki kao ova zemlja što ih rodi, rekao bi Cesarić, a zatim opet sve pršti od razuzdanih ritmova i obijesne i prpošne Slavonije Kozarčevog Đuke ili Šovagovićevog Šime kojeg Sokol nije volio. Ako se prisjetimo stihova ove narodne pjesme vidjet ćemo da Andrić nigdje doslovno ne koristi cijelu melodiju, ali se pojavljuju neki motivi u pojedinim dijelovima skladbe.

Pored njegovih majstorskih modulacija iz G dura u F dur, iz D dura u H mol, iz G dura u C mol, pa iz G dura u B dur, da bi se završilo u žestokom ritmu G dura. Zanimljivost ove kompozicije je kako kompozitor daje solo dionice pojedinim instrumentima kao trećem braču, a jedan odlomak od osam taktova isključivo svira brač prvi uz ritmičku pratnju berdeta, čela i bugarije, da bi poslije samo bračevi prvi i drugi odsvirali osnovni motiv skladbe. Nakon toga posebno impresivno zazvuči vivo cijelog orkestra i dugački crescendo i na kraju gotovo osam taktova dugački legato čela i berdeta koji završava sforzatom cijelog orkestra.

Ovdje ju možemo poslušati u izvrsnoj izvedbi 100 tamburaša, a dirigent je Veljko Valentin Škorvaga.

https://www.facebook.com/100011043646170/videos/796339300744184/

Diplomski rad

Moje bavljenje glazbom u Učiteljskoj školi zarvšilo je diplomskim radom na temu „Muzički odgoj u razrednoj nastavi“. Pored proučavanja tada dostupne literature, a bilo je već tada zanimljivih radova domaćih autora, ja sam preko ljeta u Svilaju okupio grupu djece, uglavnom predškolske dobi, i s njima organizirao aktivnosti koje su se sastojale od pričanja priča, pjevanja i sviranja.

Tada sam došao do zaključka da su priče u dječjem razdoblju kao pokretači njihove mašte najbolji put u sve umjetnosti pa tako i u glazbu. Isto tako mi se činilo da je pogrešno glazbene aktivnosti u ovoj dobi samo provoditi na pjevanju, što je tada bila praksa u školama, nego da posebno značenje imaju instrumenti. To je bilo vezano i za moje iskustvo jer smo u osnovnoj školi imali muzički odgoj zasnovan na pjevanju i učenju solmizacije, što većina učenika jednostavno nije mogla pratiti pa je to bio uglavnom neuspješan predmet i najbolji put da učenici zamrze glazbu. Kako sam ja glazbu učio svirajući na instrumentu meni je to sve bilo daleko jasnije. Sad je bilo pitanje koji bi instrumenti bili prikladni za razrednu nastavu. Ja sam se odlučio za tzv. Orffov instrumentarij koji se sastoji od melodijskih i ritmičkih udaraljki, a ja sam dodao i blok flautu. Naravno da su djeca prvo svirala samo ritmičke udaraljke, a kasnije i melodijske. Kad sam počeo raditi u praksi to svoje znanje sam primjenjivao u vlastitoj nastavi, a na aktivima razredne nastave sam taj pristup demonstrirao i ostalim kolegicama i kolegama jer su oni to tražili i zanimalo ih je. Imao sam i grupu učenika koji su činili mali instrumentalni sastav koji je svirao i pjevao dječje pjesmice. Jedna od tih bila je i ova koju donosim u prilogu u aranžmanu koji je identičan onom koji sam koristio u toj grupi.

https://vimeo.com/461416752

Tambure u Kuzmici

Po dolasku u učiteljsku praksu ja sam želio nastaviti bavljenjem i tamburaškom glazbom, ali za to u početku u Kuzmici gdje sam radio nisam imao uvjete. No sve se može kad se hoće i najprije sam u Pleternici našao jedan broj tambura koje su mi rado ustupili jer ih nitko nije koristio. Dokupili smo još dvije bisernice i berde i tako smo mogli početi s djecom učenje sviranja na tamburi. To smo radili izvan nastave s onima koji su to željeli. Djeca su brzo napredovala i tako je zaživio naš u početku dječji, a kako su svi željeli nastaviti i nakon odlaska u više razrede pa i u srednju školu, to je postao i omladinski orkestar koji je djelovao desetak godina. Uslijedili su mnogi nastupi na školskim priredbama, na Danu škole u Pleternici, a imali smo i jedan nastup u požeškom kazalištu. U Kuzmici smo stari dvorac i prostor oko njega putem omladinskih akcija uredili u prostor za kulturne i sportske aktivnosti.

Folklor

U Požegi šezdesetih godina osnovali smo Kulturno-prosvjetnu zajednicu kojom smo poticali razvoj amaterizma u Požeškoj kotlini. Organizirali smo različite aktivnosti u radnim organizacijama i mjesnim zajednicama, a pomagali smo sve lokalne inicijative koje su se javljale u tim sredinama. Tako su održavane izložbe slikara amatera, natjecanja pjevača amatera, nastupi dramskih grupa, organizirana su gostovanja vrhumskih umjetnika u tim sredinama, proslave važnijih datuma kao svečanost povodom 750 godina Slavonske Požege, popratne aktivnosti oko Požeškog festivala i sl.

Ja sam dosta pomagao folklornim skupinama koje smo osnivali tih godina. Pomoć se odnosila na učenje sviranja po sluhu i pjevanja jer slavonski folklor je specifičan po tome što se pored plesa i pjeva. Pri tome nam je mnogo pomogla Zagrebačka smotra folklora jer su njihovi stručnjaci dolazili u posjet grupama koje su se prijavile za sudjelovanje. Zahtijevali su da grupa ima autentičnu nošnju u što ulazi i frizura i obuća, da je izbor igara i pjesama baš iz tog kraja, te da se pravilno pjeva i svira na tradicionalnim instrumentima. U to vrijeme je bilo nekoliko grapa s kojima smo intenzivno radili, a posebno kvalitetne su bile grupa iz Zagrađa i iz Vetova. U radu tih grupa posebno značenje su imali učitelji u tim mjestima. Zagrađe spada u dio ovog kraja koji se naziva graničarski, a Vetovo u onaj koji zovu paurski i nošnje su bitno različite. Tako su se na manifestacijama mogle prikazati obje značajke foklora ovog kraja

Naša želja je bila da se sačuvaju originalne narodne nošnje tog kraja kao i specifičan melos jer je Požeška kotlina foklorno specifična. Osim toga te aktivnosti su podizale kvalitetu života u tim sredinama jer su ljudi imali jednu lijepu aktivnost u kojoj su uživali, uslijedila su putovanja u druge sredine, javni nastupi, a time i afirmacija njihovog mjesta što im je puno značilo. To je posebno bilo važno za žene jer je njihova uloga u ovim grupama bila posebno značajna. Bila je to emancipacija žena u seoskim sredinama.

Danas u tom kraju postoji veći broj kvalitetnih folklornih grupa. Gotovo svaka općina potiče kulturne aktivnosti u svojoj sredini pa je ono što smo nekada pokretali i stvarali neke temelje danas postalo normalna pojava što me svakako posebno raduje.

Ovdje grupa iz Zagrađa izvodi šetano kolo „Ivo Mandu na livadi ljubi“. Najprije pjevaju ženski glasovi, a onda isti tekst pjevaju muški ali za kvartu više.

https://youtu.be/7ki8_YtA6VA

Seminari za dirigente

Šezdesetih godina Hrvatski prosvjetni sabor je organizirao seminare za voditelje tamburaških orkestara kojima sam u pravilu prisustvovao. Sjećam se da su bili u Iloku, u Slavonskom Brodu i u Posedarju. Voditelj je bio Ivo Furić koji je dovodio eminentne glazbenike, kompozitore, dirigente, kao i već afirmirane voditelje tamburaških orkestara. Sjećam se sudjelovanja Tihomila Vidošića, Vladimira Kranjčevića, Julija Njikoša, ali i Željka Bradića i Mihaela Ferića koji su bili vrsni voditelji orkestara kao i autori izdanja o tamburaškoj glazbi. Pored teorijskih izlaganja i rasprava o različitim problemima tamburaške glazbe sudionici su sudjelovali kao članovi orkestra koji je uvježbavao neke nove skladbe i raspravljalo se o načinima interpretacije, uvježbavalo se dirigiranje. Redovno je dijeljena nova literatura tako da su to bili vrlo posjećeni i vrlo korisni seminari.

Jedan od redovih sudionika i voditelja na ovim seminarima bio je Željko Bradić iz Samobora koji je mnogo učinio na razvoju tamburaške glazbe u Hrvatskoj. Najprije je vodio seriju emisija na TV Zagreb demonstrirao korištenje tambura u nastavi muzičkog odgoja. Zatim je osnovao tamburaški orkestar „Ferdo Livadić“ u Samoboru koji je uvijek dolazio na festivale tmburaške glazbe s izvrsnim programom, a osnovao i je žensku vokalnu grupu „Samoborke“ koje su kvalietnim muziciranjem njegovale glazbu tog kraja, ali i autorska djela samog Željka Badića. Na seminarima je uvijek iznosio korisne sugestije za razvoj tamburaške glazbe, a objavio je i priručnike koji su bili korisni u praksi.

Požeški orkestar

Uočio sam da je problem omladinskih orkestara što se članovi nakon određenog vremena izmjenjuju pa stalno imamo jednu početničku razinu. Zato je moja ideja bila da osnujem orkestar od odraslih i na tome sam radio nekoliko godina u Požegi i uspjeli smo. Taj je orkestar djelovao također desetak godina sve do mog odlaska u Osijek početkom osamdesetih. Na slici je taj orkestar i ženska vokalna grupa koji su u tom sastavu održali koncert 1980. na kojem smo pored Andrićeve idile „Na bunaru“ izveli i scherzo za brač i orkestar „Tambura Paje Kolarića“. To je virtuozna kompozicija za solo brač koji smo već ranije snimili i za emisiju tamburaške glazbe na Radio Zagrebu. Izveli smo i „Pjesmu i ples“ Borisa Krnica kao i njegovu „Tužaljku“ povodom smrti autora. Efektan je bio i Andrićev kvartet „Pjesnikov cvijetak“ kao i „Jasnino kolo“. Vokalna grupa je izvela narodnu pjesmu „Hranila djevojka pava i labuda“, „Kad se slegnu vode na livade“ od B. Potočnika i narodnu „Gine vene srce u menika“. Tad nam je na koncertu bio gost moj prijatelj Mihael Ferić sa suprugom.

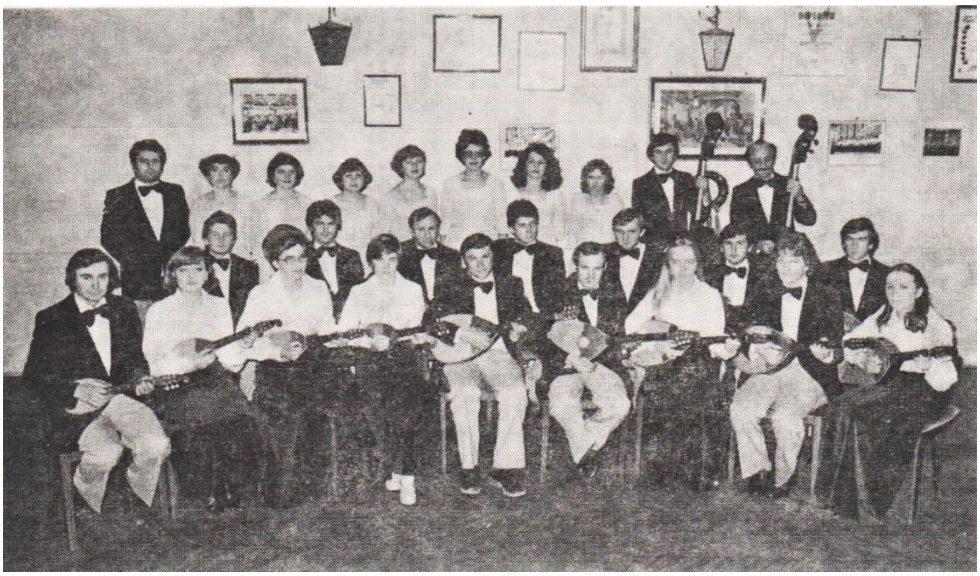

Mihael Ferić

Ono što je u Slavonskom Brodu započeo Josip Nađ s velikim uspjehom nastavio je njegov učenik Mihael Ferić također veliki entizijast i zaljubljenik u ovu vrstu glazbe. On ne samo da je svojim glazbenim pedagoškim radom stvorio veliki broj vrsnih glazbenika nego je i svojim teorijskim radom, većim brojem objavljenih radova, a posebno vrijednom školom za tambure pod naslovom „Zasvirajte tambure“ u tri dijela. Redovnim nastupima na Festivalu tamburaške glazbe u Osijeku Mihael Ferić je svojim kvalitetnim izvedbama, ali i odabirom repertoara otvarao nove mogućnaosti za ovu vrstu glazbe. Kao čovjek gotovo neiscrpne energije on neprekidno pomaže i potiče sve one koji se bave ovom vrstom glazbe i slavonskim melosom od folklornih grupa, grupa pjevača, tamburaških sastava dižući te aktivnosti na zavidnu umjetničku razinu. Na slici je Mihael Ferić s nekim od svojih mnogobrojnih objavljenih radova.

Brodski tamburaški orkestar

Kao rezulat prvenstveno dugogodišnjeg djelovanja Mihaela Ferića, ali i mnogih drugih zaljubljenika u tamburašku glazbu, danas u Slavonskom Brodu djeluje Brodska udruga tamburaša, koja je otvorila Muzej tambure, ima tamburašku školu, a već deset godina djeluje izvrstan Brodski tamburaški orketar od tridesetak članova sve vrsnih glazbenika sastavljen od članova svih generacija. Dirigent je Damir Butković. To govori da je ovdje prevladan onaj problem omladinskih orkestara koji zbog stalne izmjene članova ne mogu postići neki kvalitetniji nivo. Ovdje se nalazi veći broj pravih virtuoza na tamburi što garantira dalju afirmaciju tamburaške glazbe.

Iako sam ja otišao iz Broda prije više od pedeset godina ja sam svoje inicijalno glazbeno znanje ponio iz te sredine, a uvijek sam pratio i radovao se svemu onome što se događa na području tamburaške glazbe kao nastavak onoga što smo zajedno radili s Josipom Nađom i što je tako uspješno nastavio Mihael Ferić. Nekoliko puta sam uz njegov orkestar nastupao kao solist na čelu, a kao župan sam zajedno s tadašnjim županom Brodsko-posavske županije Matom Dorićem prisustvovao kao gost na Smotri tamburaških sastava koja se redovno održava u Kobašu. Bio sam i recenzent njegovih škola za tambure. Kad je neka nova manifestacija kao što je bilo otvaranje Muzeja tambure ili nedavna izložba Zlatne godine brodske tamburaške glazbe u Muzeju Brodskog Posavlja uvijek me pozovu, a obećao sam Mihaelu Feriću da ćemo se naći čim ova korona kriza završi.

Brodski tamburaški orkestar pored originalne tamburaške glazbe izvodi i neke melodije popularne zabavne glazbe. Ovdje s Miom Dimšić izvode skladbu „You raise me up” od Josh Grobana.

https://youtu.be/UjkZMFTOXec

STD Pajo Kolarić

Dolaskom u Osijek uključujem se u poznati orkestar Pajo Kolarić. Iako sam godinama druge učio svirati na tambure i vodio tamburaške orkestre nisam zapostavljao svoje sviranje na instrumentu. Dolaskom u Paju odabrao sam instrument stojeće čelo s kojim sam i počeo sviranje u Brodu. Za razliku od orkestara u kojima sam svirao i koje sam vodio koji su imali tzv. D-štim ovdje je korišten tzv. sremski E-štim. Ja sam se naravno brzo prilagodio, a zanimljivo je da je taj orkestar na javnim nastupima i posebno festivalima tamburaške glazbe uvijek istican kao orkestar s najkvalitetnijim zvukom. Vremenom su i ostali orkestri prelazili na ovaj sustav tambura pa je i Mihael Ferič, koji je godinama svirao na G-D sustavu, svoju školu za tambure napisao za ovaj E-sustav.

Zanimljivo je bilo da je su na naše probe pored Julija Njikoša, koji je bio najčešći gost, dolazili i drugi poznati glazbenici i kompozitori koji su pisali za tamburaške orkestre. Jednom je bio i Branko Rakijaš koji je kad je čuo moje sviranje pitao da li bih ja pristao odsvirati skladbu koju bi on komponirao za solo čelo i tamburaški orkestar. Tako je nastao „Concertino za čelo i tamburaški orkestar“ koji sam izveo uz orkestar „Paje Kolalarić“ na Festivalu tamburaške glazbe što je izazvalo veliki interres kod ostalih orkestara jer je takvih kompozicija za solo čelo i orkestar bilo malo. Kasnije sam ovu skladbu izveo i u Požegi i u Brodu, a snimka je emitirana i na Radio Zagrebu. Na slici je izvedba skladbe na Festivalu tamburaške glazbe u Osijeku. Dirigent je Dragutin Stivaničević.

Moja iskustva u tamburaškoj glazbi

Tambure imaju nekoliko prednosti u bavljenju glazbom: (1) Relativno brzo se uči sviranje po notama; (2) Uči se kolektivno, ne inividualno kao većinu drugih instrumenata; (3) Iako u orkestru ima osam različitih instrumenata sve imaju iste žice i kad naučiš jedan možeš svirati i ostale osim bugarije koja svira akorde i to se posebno mora naučiti; (4) Postoje razne mogućnsoti kolektivnog muziciranja od najmanje tri (bisernica, bugarija i berde) do cijelog orkestra s osam dionica; (5) Tambura se u našim krajevima udomaćila kao narodno glazbalo i rado je prihvaćena; (6) Na tamburama se može svirati od jednostavnih narodnih napjeva do složenih kompozicija ozbiljne glazbe za koju postoji danas vrlo bogata literatura.

Pri vođenju orkestra važan je izbor repertoara. Treba birati skladbe koje se sviđaju članovima orkestra zato dirigent uvijek mora imati pripremljeno više toga kako bi se mogao izvršiti izbor. Naravno da izbor repertoara ovisi i o publici kojoj je namijenjen. Nije dobro da se godinama svira isti

repertoar jer to postaje dosadno. Najveći motiv za članove orkestra su nastupi. Njih treba po mogućnosti unaprijed planirati, ali uvijek treba računati i s nenadanim pozovima. Za kvalitetu muziciranja posebnu važnost ima kvaliteta instrumenata. Danas moram konstatirati kako postoji velik broj kvalitetnih majstora i instrumenti su sve bolji što nekada nije bio slučaj.

Same probe moraju biti ugodna druženja u kojima će biti mjesta za razgovore, šalu i smijeh. Nije dobro da dirigenti viču i vrijeđaju članove orkestra (a vidio sam da se i to događa) jer to stvara atmosferu u kojoj se ne može stvarati ljepota, a to bi trebao biti smisao muziciranja. Treba omogućiti članovima da ako žele pređu na neki drugi instrument. Pored sviranja na probama i nastupima dobra je praksa da orkestri imaju i druga okupljanja kao što su zajednički izleti, susreti s drugim orkestrima, te razne vrste zabava kao što Pajo ima „Slavonsko sijelo“. Tu ima mnogo različitih zabavnih aktivnosti, a jedna je izbor najboljeg bećarca. Jedne godine kad je predsjednik društva bio Đuro Šovagović onda je kao najbolji izabran onaj od tajnice društva Vesne Mores:

Ja bih dala Šovagović Đuri
Al ne mogu uvik mu se žuri.

Gitara

Prvu gitaru kupio sam na kraju Učiteljske škole. Gitara se može svirati na različite načine. Većina ju najčešće koristi kao instrument na kojem se sviraju akordi i to na gitari dosta lijepo zvuči. Kad sam počeo raditi u školi zbog nedostatka nastavnika držao sam pored nastave u nižim razredima i nastavu glazbe u višim razredima. Tu mi je svakako gitara bila od velike koristi jer drugi instrument u školi nisam imao na raspolaganju. Ja sam uvijek na nastavi koristio i glazbu, a kad sam držao radionice nenasilne komunikacije tu je pjevanje uz pratnju gitare imalo značajnu ulogu. Da spomenem samo neke pjesme koje u nenasilnij komunikaciji i mirovnoj edukaciji imaju važno mjesto: „Odgovori lete...“, „Kuda ide cvijeće“, „Žirafska pjesma“, „Uvijek možeš ti nešto učiniti“, „Ti možeš stvorit sunčev sjaj“. Jedna koju smo često izvodili je i pjesma „Prijatelj“.

Prijatelj

Ta mala pjesmica „Prijatelj“ ima malo dublje značenje u odgoju za nenasilje. Tekst pjesme sam našao u engleskoj literaturi o nenasilju, a glazbu sam ja dodao. U pjesmici se govori kako ja volim tebe i ti si mi prijatelj, ti voliš mene i ja sam ti prijatelj, ali ja volim i sebe i ja sam svoj prijatelj. Obično se to da voliš sebe u tradicionalnom pristupu smatra nekom patološkom pojavom i naziva narcisoidnost ili egoizam (naravno moguće je da to bude i patološka pojava), ali ovdje se smatra da svaka normalna osoba da bi to bila mora imati pozitivnu sliku o sebi i na neki način uživati u vlastitoj osobnosti, dakle voljeti sebe. To je onda pretpostavka da će moći voljeti i druge i biti konstruktivna u tim odnosima prema drugima. Zato u nenasilnoj komunikaciji prvo radimo na razvoju pozitivne slike o sebi. U prilogu su tekst pjesme i note.

PRIJATELJ

L.Bognar

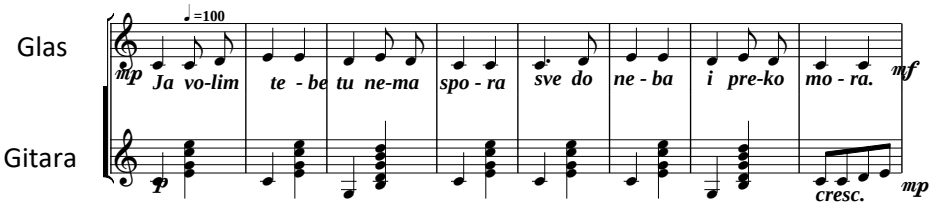

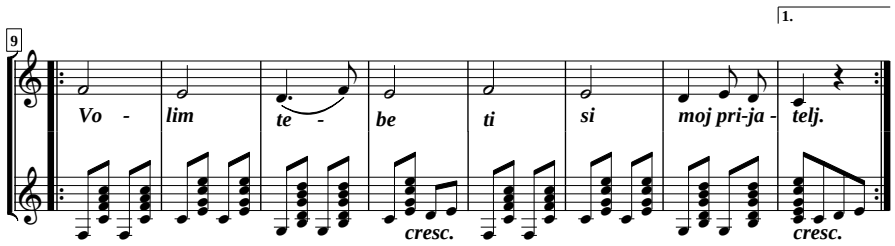

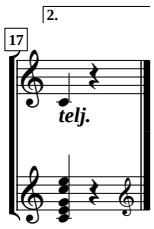

Ja volim tebe tu nema spora
sve do neba i preko mora.
Volim tebe, ti si moj prijatelj.

Ti voliš mene tu nema spora
sve do neba i preko mora.
Voliš mene, ja sam tvoj prijatelj.

Ja volim sebe tu nema spora
Sve do neba i preko mora.
Volim sebe, ja sam svoj prijatelj.

Klasična gitara

Mislim da si u životu uvijek treba postavljati nove izazove. Za mene je to bilo učenje sviranja klasične gitare po odlasku u mirovinu kad sam imao više slobodnog vremena. Moje poznavanje žičanih instrumenata pa i akustične gitare bilo je svakako od koristi.

Kad se kaže klasična gitara onda se misli na gitaru koja se svira prstima, ima šest žica od kojih su one tanje najlonske, a deblje su omotane tankom metalnom žicom. Obično se na tanjim žicama svira melodija, a na debljima basovi, mogu se naizmjenično svirati melodija i rastavljeni akordi (kao u priloženom primjeru), a obično se sviraju i melodija i akordi naizmjenično. Najprikladnije su za izvođenje skladbe koje su komponirane za gitaru jer one upravo koriste specifičnosti i mogućnosti ovog instrumenta. No često se

poznata djela najčešće iz klavirske literature prerađuju za izvođenje na gitari. Tako je i sa Beethovenovom „Za Elizu“.

Inače postoji anegdota da je skladatelj ovu skladbu napisao za jednu djevojku koja mu se sviđala, ali baš nije bila jako vješta u sviranju klavira pa je skladba bila njoj primjerena. No kad je vidio da se ona zanima za nekog drugog mladića dodao je još dva dijela koja su bila teža za izvođenje tako da Eliza ni ne može izvesti ovu skladbu. I na gitari su ta dva teža dijela dosta nespretna za izvođenje pa se najčešće izdvaja samo ovaj prvi dio koji sam i ja izdvojio.

https://www.facebook.com/100011043646170/videos/1200480983663345

Za kraj

Pri izboru studija ja sam birao između glazbe i pedagogije. Tražio sam od jednog i drugog fakulteta da mi jave uvjete upisa i kad sam ih vidio jasno je bilo da bi mi se bilo teže upisati na Muzičku akademiju, a na pedagogiji je postojala mogućnost izvanrednog studija što je meni odgovaralo jer sam već počeo raditi kao učitelj. Osim toga moj rad u prosvjeti kao i moja društvena angažiranost pružali su puno uvjeta da se mogu baviti i glazbom što sam i činio tako da je glazba bila stalno važan dio mog života. Mali dio toga prikazao sam i u ovim tekstovima.

